# י״ב וי״ג תמוז

**א.** בין הסיפורים שהרבי, בעל השמחה והגאולה, סיפר[1] אודות המאסר והגאולה שלו, ישנם כאלה בהם מסופר על הזמן שהמאסר היה עדיין בתקפו.

אחד הסיפורים הוא:

מיד שהובילו את הרבי לבית הסוהר, קיבל על עצמו החלטה איתנה, שלא יאבד ח״ו את עשתנותיו, ושלא יתפעל מהם (אנשי הג.פ.או.) כלל. לא זו בלבד שלא יתחשב בהם בדברים הנוגעים ליראת שמים, אלא שלא יתחשב בהם כמציאות כלל. עד שיחשיב אותם כאילו היו – בלשון הרב – ״כאין ואפס ממש״.

מצב נפשי זה לא השתנה אצלו גם לאחר שנענש על סירובו לענות על שאלתם. העונש היה, שכלאו אותו בצינוק שהיה מלא עד לגובה מסויים ברפש. לא היה על מה להשען. נוסף לכך רחשו עכברים ורמשים בתוך הרפש ועל הכתלים. בצינוק זה החזיקו בו קרוב ליממה. אבל גם לאחר מכן, עדיין נותרה אצלו ההחלטה התקיפה, שלא יתחשב בהם – הם כאין וכאפס ממש.

(בתא המאסר בו ישב הרבי, לא יכלו להבחין בין יום ללילה, משום שבתא זה לא היה אלא אשנב אחד קטן מתחת לתקרה, וגם אשנב זה היה מוסתר על ידי קיר שממול שלא איפשר לאור היום לחדור לתא. רק לפי הסדרים הקבועים בבית הסוהר, והשעות הקבועות בהן היו מביאים מים חמים וכיו״ב, ידע הרבי להבחין בשעות היום)[2].

ביום חמישי, ר״ח תמוז, בשעה אחת עשרה לפני הצהרים (בסיפור זה הוסיף הרבי, שבדרך כלל היה נוהג להתפלל במאסר באריכות) נכנסו שוטרים לחדרו וציוו עליו לקום – השוטרים דיברו רוסית, אבל דרכו של הרבי היתה, שהיה נוהג לענות להם באידיש – הרבי ענה להם, כי לא יקום.

הנוהג בבית הסוהר היה, שבעת מסירת ידיעה לאסיר, עליו לקבלה בעמידה, כדי להוכיח לאסיר שהוא נתון תחת מרותם, ולפיכך סירב הרבי לקום –

כנראה, שאחד השוטרים היה יהודי, שהבין את התשובה באידיש. על תשובת הרבי אמרו לו שוב ברוסית: ״אם לא תציית, נכה אותך!״ השיב הרבי: ״נו״. השוטרים אכן עשו כדבריהם, ויצאו מן החדר.

לאחר מכן נכנסה קבוצה שניה של שוטרים, ביניהם היה לולב (אחד מאלו שנטלו חלק במאסר הרבי, בהבאתו לבית הסוהר וכן בחקירתו). לולב היה צאצא של חסידים, ואת דבריו אל הרבי פתח בתיבת ״רבי״, באומרו: ״רבי! מדוע אתם מתעמתים עמם?

---

1) ג׳ תמוז תש״א.

2) ראה לקו״ד ע׳ תרנט.

מדוע אתם מתנצחים עמהם? הם הרי באים לצוות על הקלה לכם – וכשמצווים לכם לקום, עליכם לקום!" הרבי לא הגיב על כך מאומה. אמר שוב לולב: "הם הרי יכו אתכם?" וגם הפעם לא הגיב הרבי. הכו אותו פעם נוספת (אחד מהם הכה את הרבי תחת הסנטר, את הכאבים ממנה הרגיש הרבי זמן רב אחר כך) והלכו להם.

גם לאחר שבאו קבוצת שוטרים בפעם השלישית (גם ביניהם היה יהודי בשם קאוואלאוו), וציוו עליו לקום, השיב הרבי שלא יקום. הכו אותו שוב (המכה היה קאוואלאוו), אך ללא הועיל, קאוולאוו התמלא בחמת־רצח ואמר בכעס: "מי טיעביא נאאוטשים" (אנו נלמדך לקח), ענה לו הרבי (באידיש): "תלוי מי את מי".

כעבור זמן מסויים נכנסו שוטרים ואמרו לרבי להתלוות עמהם למשרד. שם הודיעו לו את הידיעה _ ההקלה אותה הזכיר לולב – שמשחררים אותו מבית האסורים, ומגלים אותו לשלוש שנות גלות לעיר קאסטראמא.

כשהתקרב הרבי לשולחן, ראה את תיק החקירה שלו מונח פתוח ואז הבחין בדף שבו נכתב פסק־דינם עליו, השורה הראשונה בדף היתה מחוקה (בשורה זו נכתב ששפטו אותו למוות ר"ל. מאחר והרבי סיפר זאת בחיים חיותו בעלמא דין, לא רצה לבטא זאת בדיבור, רק סיפר שהיתה שורה כתובה ומחוקה). לאחריה בשורה השניה נכתב כי פסקו דינו לעשר שנות גלות לסאלאווקי, ובצדה נרשמה המילה "ניעט!" (לא!), בסוף נכתב גזר הדין: "שלוש שנים לקאסטראמא".

כאשר הודיעו לרבי שמגלים אותו לשלוש שנים לקאסטרמא, שאלוהו, באיזה סוג רכבת ברצונו להגיע לשם, וענה: ב"מעזשדונאראדנע" (כך נקראו הקרונות בהן נסעו פקידי המימשל או עשירים). וכששאלוהו, אם יש לו במה לשלם עבור נסיעה במחלקה זו – כיון שמחירו יקר. ענה, שאם כספו שנלקח ממנו בשעה שאסרו אותו והמונח במשרדם אינו מספיק, יבקש מבני ביתו שהם ישלמו עבור הנסיעה.

הפקידים הסכימו להסדר זה והודיעו לו כי בשעה שתיים בצהריים ישוחרר מבית הסוהר. הם הרשו לו לשהות שש שעות עם בני ביתו, אך הזהירוהו שבלילה עליו לעזוב את העיר ולנסוע לקאסטראמא.

כיון שזה היה ביום חמישי, שאל הרבי: מתי יגיע לקאסטראמא? והם ענו לו שיגיע לשם בשבת. הרבי הגיב על כך, שבשבת לא יסע בשום אופן. כשסיפר הרבי סיפור זה סיים: "ב"ה לא נסעתי בשבת! נותרתי לשבת בבית הסוהר עד יום ראשון" – כי ביום חמישי לא רצה לנסוע, ואילו להשאר בביתו זמן יותר ממושך הם מיאנו לתת לו, עכבו אותו בבית הסוהר עד ליום ראשון. ביום ראשון בא לביתו ובלילה נסע לקאסטראמא.

לסיפור זה הוסיף הרבי כי החסיד ר' מיכאל דוואר־קין הגיע לפני כן לקאסטראמא ובזמן זה (עד לבוא הרבי), קיבץ ר' מיכאל ילדים, ויסד

מהם "חדר", וגם השתדל שיתקנו את המקוה שהיתה קיימת לפני כן.

כלומר: אותן הפעולות, שבגללם אסרו את הרבי ושפטו אותו למות ר"ל – ורק הודות להשתדלות ובאופן ניסי החליפו גזר דין זה לשלוש שנות גלות – המשיך הרבי בהן מיד בצאתו מהמאסר: עוד בטרם שבא בעצמו לקאסטראמא – "שלח להורות לפניו גושנה", הוא שלח לשם שליח, לייסד שם חדר ולתקן המקוה לרבים.

**ב.** סיפורי מאורעות שאירעו אצל נשיא, ובפרט שהוא עצמו סיפר זאת, מהווים – הוראות בעבודתינו.

אחת ההוראות מסיפור זה: לאחר שהרבי נשיא הדור פתח[3] – סלל את הדרך – הרי כשיהודי מחליט בנפשו בתוקף גדול, שכל ההסתרים על הנפש האלוקית וכל ההפרעות והמניעות להפצת היהדות הם כאין וכאפס ממש; ובהחלטה כה תקיפה, שאף אם באים ומכים אותו שלש פעמים – ששלש פעמים הוי חזקה עפ"י שו"ע וזוהי הוכחה לכאורה שהיא מציאות – בכל זאת אין זה פוגע בהחלטתו,

הדבר פועל, שגם יהודי כזה, הנמצא בעת מעשה בלעומת זה, גם הוא חש שישנה יהדות, חסידות, רבי וכיו"ב, עד שזהו חייו, עד שהוא קורא בפשטות: "רבי".

וסוף כל סוף מבצע האדם בהצלחה ובמדת הצורך באופן ניסי – לא רק את הענינים העיקריים אלא גם את הענינים שהם טפלים בערך לעיקר, וכלשון[4] הרבי (מהורש"ב) נ"ע, "שלימות לא רק בעצם כי אם גם בהתפשטות", ובכל הענינים יוצאים לחירות – "ביד רמה" ו"ברוח גלי"[5].

על אחת כמה וכמה כשיהודי נמצא במעמד ומצב שיש לו את האפשרות להפיץ יהדות ללא העלמות והסתרים, ואדרבה, עוד מסייעים לו, עד שנותנים לו את שכרו לא רק בעולם הבא אלא גם בעולם הזה – הרי רק אם החלטתו איתנה בקרבו, שחייבים לקיים את שליחות הקב"ה ואין להתפעל מהקשיים שנתקלים בהם, אפשר להיות בטוחים, שחפץ ה' בידם יצליח להפיץ תורת הנגלה והחסידות וקיום המצוות בהידור, עד שיהיה "ומלאה הארץ דיעה את הוי' כמים לים מכסים", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

**ג.** על הפסוק (בפרשתנו)[6] "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו" נאמר במדרש[7]: "כי מראש צורים אראנו אלו האבות וכו' משל למלך שהיה מבקש לבנות מדינה כו' בא ליתן היסוד והיו המים עולים כו' עד כו' ומצא שם צור גדול כו' כך מתחילה

3) "דכאשר פתח הצינור ונמשך כו' עי"ז ביכולת כאו"א כו'" (סד"ה כי כאשר השמים, תרע"ח).

4) ראה תורת שלום ע' 246 וע' 248.

5) ראה ג"כ לקו"ש ח"ג שיחה ליו"ד שבט.

6) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב וז"ל המועדים של כל השנה.. בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן.

7) שמו"ר פט"ו, ז.

כו' כיון שבאו האבות וזכו אמר הקב"ה על אלו אני מכונן העולם כו'".

תכלית הכוונה בבריאת העולם תתבצע בביאת המשיח[8]. כשם שתחילת הבריאה היתה בזכות האבות[9], כך גם תכלית הבריאה – ביאת המשיח – תהיה בזכות האבות. כדברי הנביא[10], "כל הנקרא בשמי ולכבודי גו'" ומפרש בתרגום: "כל דא בדיל אבהתכון צדיקיא... עבדית להון ניסין" (כל זאת הוא בגלל האבות שלכם, הצדיקים, ששמי נקרא עליהם ולכבודי בראתים; הכנתי את גלויותיהם אך גם ניסים עשיתי להם).

הפסוק "כל הנקרא בשמי" בא בהמשך לפסוקים קודמים הדנים באופן הגאולה העתידה: "ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך אמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי".

בגאולה העתידה יגאלו כל בני ישראל מכל מקום בו נמצאים, מד' רוחות העולם, והפסוק מבאר כיצד תהיה הגאולה מכל ארבע הרוחות: במזרח ובמערב נוקט בלשון "אביא זרעך... אקבצך", אני אביא זרעך ואני אקבצך. הקב"ה פונה כאן אל בני ישראל, ולא למזרח ומערב עצמם. ואילו בגאולת תימן (דרום) אומר "אל תכלאי" (את אל תכלאי, אל תמנעי), הוא מדבר אל תימן עצמה, שהיא לא תפריע לגאולה; ובצפון – שהוא מקור הרע, "מצפון תפתח גו'"[11] אומר "תני", שלא זו בלבד שלא תמנע, אלא שגם היא בעצמה תסייע לגאולה.

זהו החידוש של הגאולה העתידה, שגם הצפון יסייע לגאולה. וכלפי חידוש זה שבגאולה העתידה, שלא זו בלבד שלא יפריעו אלא שאפילו הצפון עוד תסייע, אומר הנביא "כל הנקרא גו'", שכל זה הוא בזכות "אבהתכון צדיקיא", שגם אצל האבות התרחשו נסים, בדומה לנסים שבגאולה העתידה, עד – אומר לצפון תני.

**ד.** מבין הנסים שנעשו ל"אבהתכון צדיקיא", מובן איפוא, שהנסים שהיו לצדיקים שבדור האחרון לפני משיח, המהווים הקדמה והכנה לנסים של הגאולה העתידה, דומים הם יותר לנסים שיהיו בגאולה העתידה. כלומר, שהנסים של גאולת י"ב וי"ג תמוז היו בדוגמא של "אומר לצפון תני".

וכפי המסופר לעיל שבשעה שגזרו על הרבי שלוש שנות גלות בקאסטראמא, הציב תנאי שלא יסע לשם באם הנסיעה תפגע בשמירת השבת, הם ויתרו לו והרשוהו להשאר בבית המאסר עד ליום ראשון. דבר שהנו היפך ההנהגה בבית האסורים: כי כשם שבשעה שהם רוצים להחזיק מישהו בבית הסוהר, הוא אינו יכול לצאת משם, כך גם כאשר אינם רוצים להחזיק בו, אינו יכול לקיים את ה"חוץ

8) תניא פל"ז.
9) כנ"ל בשמו"ר.
10) ישעי' מג, ז.
11) ירמי' א, יד.

מ'צא'" ולהשאר במאסר. אבל הרבי גם בדבר זה עלה בידו לעשות כרצונו.

כך היה גם בעת שעזב הרבי את המדינה לגמרי: נסיעתו משם לא היתה רק באופן של "אל תכלאי", שלא הפריעו לו בכך, כי אם גם באופן של "תני" – הם עזרו לרבי בנסיעתו.

כידוע, הרבי הודיע שלא יעזוב (את רוסיה) אלא אם כן יתירו לו לקחת עמו את כל ספריו וכתביו. כשבאו פקידי הביקורת לבדוק את הספרים והכתבים, בקשו לעכב הוצאת ספרים וכתבים מסויימים יקרי המציאות. הרבי הודיע, שאם יעשו כן, לא יסע. הפקידים טלפנו מלנינגראד, בה שהה הרבי, אל הפקידים הבכירים בעיר הבירה מאסקווע, ואמרו שראבין שניאורסאהן – כוונתם היתה לרבי – מאיים שבאם לא יאפשרו לו הוצאת כל ספריו וכתביו, גם הוא עצמו לא יסע. ממאסקווע השיבו שיש לוותר לו על הכל, והורו לצנזור להטביע על כל ארגז ספרים חותמת, המתירה העברתו את הגבול.

ענין זה הוא בדוגמת "אומר לצפון תני": אין זה סתם נס למעלה מהטבע, אלא שהקב"ה עושה נס, שהצפון בעצמו, ש"מצפון תפתח", יסייע לצאת ממדידה והגבלה למקום של שחרור וחרות.

**ה.** הנסים לצדיקים ובפרט בדור האחרון מהווים הקדמה והכנה (כאמור לעיל) והוראה ופסק דין כיצד יהיה אופן הגאולה העתידה על ידי משיח:

לא רק ש"אל תכלאי", את הגאולה לא יעמידו להצבעה והיא לא תזדקק לרשיון של מאן דהוא, וכפי שנאמר בהפטרת השבוע (פרשת בלק) "לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם",

דברי הקב"ה שיאמר "לצפון תני ולתימן אל תכלאי", זהו "שיחה" בין הקב"ה לבינם, אבל שארית יעקב לא יתעסק עמהם כלל, "לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם" – וכן גם הקב"ה "אומר לצפון תני", שהצפון עצמו יסייע לגאולה.

ואף שגם אז העולם לא יחדל מלהתקיים, העולם ימשיך להתקיים עם הרבה אומות, כמו שנאמר בהפטרה: "בקרב עמים רבים", ויהיו "בהמות יער", שלא יוכלו לסבול את גאולת בני ישראל: מכל מקום, לא זו בלבד ש"לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם", כי אם "צפון תני", שהצפון עצמו יהיה חייב לסייע לגאולה, ויהיה "ובני ישראל יוצאים ביד רמה – בריש גלי", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחת י"ג תמוז תשכ"ב)